

STAMMEN – et komplekst kommunikationsproblem en bog af Per Fabæch Knudsen

Uddrag fra bogen: Stammen er et taleproblem og betragtes i fagkredse som en afvigelse i flydende tale, en afvigelse i talens tids- og rytmeaspekt. Afvigelsen kan tage form af gentagelser, forlængelser og blokeringer.

Gentagelser forekommer på lyde (fonemer), stavelser, ord eller korte fraser... Forlængelser vil sige, at stammeren trækker en lyd ud, fordi han ikke kan komme over i den næste lyd i ordet... Blokeringer vil sige, at den flydende talestrøm er helt "låst"... Gentagelser, forlængelser og blokeringer benævnes almindeligvis "kernestammen". S. 41-43.

Ifølge forfatteren er det op til 4-5 % af alle småbørn der begynder at stamme for en periode. Det er det "officielle" tal. Men måske er det helt op til 8-10 % . Og "flertallet af (de) børn, der stammer ved 7-8 års alderen, vil også stamme som unge og voksne og sandsynligvis resten af deres liv" p. 166. "Samlet set stammer mellem 0,7 og 1 % af befolkningen i den vestlige verden." Fremgår det i en faktaboks på bogens allersidste sider.

Bogen præsenterer overordnet stammen ud fra flere fagvidenskabers forskningsresultater: det taleorganiske, biologiske og arvemæssige og i nyere perspektiv studier af hjernens udvikling og aktivitet hos stammeren. Teorier og forskning præsenteres fyldigt flere steder i bogen. Definitioner af, hvad stammen er og hvorfor vi stammer. Og i historisk perspektiv. Bogen diskuterer forskningens teorier og resultater og er fuld af detailviden. (Stammen defineres også i forhold til andre talelidelser som fx løbsk tale m.m.).

Et væsentligt og bevægende indhold i bogen er uddrag af adskillige interviews med voksne, der stammer, om deres liv med stammen; fordelt på de to køn og spredning i alder fra ung til gammel. Interviewene introduceres allerede først i bogen, og vi bliver fortrolige med interviewpersonerne undervejs i teksten, når de forskellige aspekter og konsekvenser af deres stammehandicap udfoldes. Det giver en kontinuitet og sammenhæng i bogens fremstilling og betyder også, at vi står tilbage med en konkret forståelse af og ikke mindst erindring om et *komplekst kommunikationsproblem*. Jonas, Julie, Thor, Sofie m.fl. er på hver sin måde tekstens omdrejningspunkt og skaber en fortrolighed med de overordnede forskningsresultater.

En fremragende pædagogisk strategi, der levendegør det, der ellers ville være teoretisk og fjernt.

Forfatteren "... har valgt at betragte stammen i fire dimensioner: stammen som et taleproblem, stammen som et kommunikationsproblem, stammen som et psykologisk problem og stammen som et socialt handicap. Betydningen og vægtningen af de forskellige dimensioner i stammen hos den enkelte er afhængig af flere faktorer, herunder personlighedsmæssige faktorer og omgivelsernes måde at forholde sig til stammen på – og det udviklingsforløb, som stammeren gennemløber." side 41.

Hvad gør stammen, er en meget væsentlig del af bogen. Denne del belyser især omverdenens holdninger over for dem, der stammer og måden, stammere vurderer sig selv på. Psykologiske begreber introduceres og psykoanalysen nævnes som eksempel på en psykologisk teori med en forklaring på årsager til stammen. De fleste stammere føler sig i en eller anden grad, måske alvorligt, ramt på selvfølelsen over at udstille sin sårbarhed gang på gang, har følt skam over og angst for at stamme og ofte været ulykkelige over den frustration og den afmagt, det må være at holde sig tilbage fra frit at kommunikere sin oplevelsesverden i undervisningssituationer og hverdagssituationer generelt. Forfatteren fortæller bl.a., at han i sin tid som psykologistuderende konsekvent undgik undervisning, der stillede krav til oplæg fra de studerende eller lagde op til diskussioner som en del af undervisningen. Stammere holder sig ofte tilbage eller fravælger situationer, der stiller krav til tale. Personens stammen har konsekvenser for erhvervsvalg, at møde nye mennesker, kæreste især og aktiverer eksistentielle følelser af fortvivlelse, håbløshed og ensomhed.

Især senere i bogen redegøres der for forskning i det taleorganiske, neurologiske og nyere hjerneforskning som forklaringsmodeller på stammen. Men stammen kan ikke "kureres" (endnu?), og selvom videnskaben har fundet forskellige forklaringer på årsagen til stammen, som bogen så klart præsenterer, så ved man stadigvæk ikke, hvorfor et fåtal vedbliver at stamme. Det er forfatterens fortjeneste, at vi som interesserede også kan følge de videnskabelige forskningsresultaters indhold.

Stammen varierer i styrke fra person til person og i den måde, den enkelte tackler handicappet. At undgå at stamme og dække over det ved tricks er et væsentligt tema for de interviewede i bogen. Eller som et udviklingsmål at komme frem til at acceptere at man stammer og være åben omkring det.

Mennesker, der stammer, har perioder, hvor de ikke stammer så meget eller slet ikke, fremgår det, men det betyder ikke, at de er kommet fri af stammen, men at de er inde i en god periode af den ene eller anden grund, fx tryghed i en meningsfuld aktivitet i en tæt social relation.

NB: Men stammere ved aldrig, hvornår stammen dukker op. Det er ikke noget, man som stammer kan forberede sig på. Dette tab af kontrol står meget centralt i bogen som et skræmmende og invaliderende perspektiv for den enkelte.

"Det har været svært for mig at integrere stammen med min voksenidentitet. (Siger en stammer 'Jens' i bogen.) Stammen er noget, børn har, og derved udtryk for noget, som er barnligt. At blive voksen handler jo om at få kontrol og styr over eget liv, at agere og fremstå som et myndigt og autoritetsfyldt individ i verden." side 11.

Den sidste del af bogen vender sig især mod, hvad man kan gøre for at afhjælpe stammen. Om behandlingsmetoder og den hjælp, man som forældre til børn eller som skole og daginstitution kan få i sin kommune, i.e. Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), når man opdager, at man har et barn, der stammer. I dag tilbydes barnet og den unge stammer professionel hjælp allerede tidligt i daginstitution såvel som i skole hos logopæd/talepædagog. Et træningsforløb i teknikker til at kontrollere stammen. Forældre tilbydes også rådgivning til at forstå og støtte barnet med taleproblemet. En central opgave er at lære børn og unge at acceptere sin stammen og få hjælp til at leve med handicappet. (Det fremgår, at desværre ikke alle kommuner råder over et behandlingstilbud.)

Bogen kan varmt anbefales som fagbog om stammeforskning/stammeteorier og om, hvordan det er at leve med stammen. Den er tilgængelig for interesserede uden for en snæver fagkreds takket være sit gode sprog. Der er virkelig arbejdet med nuanceret ordvalg, med brug af den kun nødvendige faglige terminologi. NB! Det teoretiske samt forskningsresultater præsenteres overskueligt, præcist og forståeligt.

Bogen er også en præstation, fordi de personlige beretninger om konsekvenserne af et liv og en opvækst med stammen står så begrundet og meningsfuldt. De mange konkrete vidnesbyrd engagerer og fastholder læserens interesse og nysgerrighed.

Forfatteren er cand.psych. og var leder af Dansk Videnscentret for Stammen, DAVS, i de mange år, det eksisterede. Forfatteren er mangeårigt medlem af og har været formand for Stammeforeningen i Danmark, som er et tilbud til alle unge og voksne om at møde andre stammere og hente støtte. Foreningen afholder kurser.

Af Torben Lund, cand.psych.